

MeetFactory, o.p.s.

Ke Sklárně 3213/15, 150 00, Praha 5

www.meetfactory.cz

Based on a True Story kurátorský text

Příběh začíná v mrazivých docích na okraji Reykjavíku, kde skupina mužů několik hodin monotónně skládá tuny kartonových krabic s mraženým zbožím. Na druhé straně Norského moře, na zasněžených polárních pláních mladý ranger právě nahání své stádo sobů. Zítra ho povede na porážku. O mnoho let dříve se v prostředí té nejhlubší socialistické estonské deprese odvíjí perverzní lovestory stranického pohlavára s mladým ruským vojínem v bílém nátělníku.

Výstavní esej vznikla na základě studijní cesty po severní Evropě a Pobaltí. Nejednalo se o dlouhodobý výzkum, který by posloužil jako podklad k reprezentativní přehlídce současného nordického umění, stejně tak si výstava neklade ambice představit celou šíři různorodých uměleckých přístupů dané oblasti. Formát jsem nazvala esejí, jelikož se, poučena starou dobrou školou kunsthistorické stylové analýzy, zaměřuji na jednu tendenci, která z mého pohledu v severských zemích výrazně vyniká: narativní a dokumentaristický přístup k tvorbě.

Ať už za tím stojí magický realismus, filmy Ingmara Bergmana nebo nedávný boom severského detektivního thrilleru, představa o nordickém umění je spojována s tzv. *Nordic Noir*: tmou, depresí, melancholií, nudou, mýty a zločinem. Takové zobecnění ale stejně jako kterékoliv jiné spíše hraničí se zažitým klišé. Jak poznamenal švédský teoretik a kurátor Jonatan Habib Engqvist: „*Měli bychom horečnatě propagovat chápání ‚nordického regionu‘ jako mentální, kulturní a diskurzivní sféru spíše než jako geografickou oblast s pramálem přípojových letů.*“¹ Autoři zastoupení na výstavě *Based on a True Story* přesně tak činí: jejich díla se zabývají sociálními a kulturními tématy, která přesahují lokální charakter. Příběhy, které Måret Anne Sara, Jaanus Samma a Hulda Rós Gudnadóttir ve svých dílech zprostředkovávají, vycházejí z prostředí sociálních skupin, které se pohybuji na hranici společenského uznání, a podávají tak zprávu o stavu společnosti.

Přiznávám, že i ve mně vzbuzují všeobecně oblíbené příběhy založené na pravdivých událostech zvláštní zvědavost. Není divu, o tzv. „Truth-based labeling“ vznikl nejen sociologicko-psychologický výzkum. Studie *Based on a true story: Making people believe the unbelievable* z *Journal of Experimental Social Psychology*² dokládá, že se u příběhů, které jsou ve své podstatě „netypické“, zvyšuje pravděpodobnost jejich popularity ve chvíli, kdy jsou označeny štítkem „Based on a True Story“. Naopak u zcela „typických“ příběhů nemá toto označení žádný efekt na jejich oblíbenost: koho by také zaujal titulek „Podle pravdivého příběhu: K večeři byla rajská“.

¹ Jonatan Habib Engqvist, *Scandinavian Pain* Scandinavian Pain - Nordic noir and digital culture, 2016, nepag.

² *Journal of Experimental Social Psychology*, Vol. 71, červenec 2017, p. 105-110

V posledních dvou desetiletích proběhly především v západním světovém prostoru současného umění rozsáhlé diskuze o dokumentarismu v umění, které výrazně rozdmýchal 11. ročník světové přehlídky Documenta v Kasselu (v r. 2002) pod taktovkou kurátora Okwui Enwezora.³

Dokumentaristické strategie se v umění začaly objevovat již na začátku 20. století v souvislosti s rodícím se sovětským komunismem a debatami o produktivismu a faktografii. V úvodu k antologii *The Greenroom: Reconsidering the Documentary and Contemporary Art* její autorky Maria Lind a Hito Steyerl uvádějí: „Z historického hlediska je dokumentaristika formátem, který se objevuje v době krize: není náhodou, že mnoho dokumentárních uměleckých děl nám připomíná hledání nejvhodnější formy a poskytuje metody k diskuzi o sociálních tématech. Často odrážejí efekty minulých nebo nedávných politických převratů.“⁴

Spolu s nástupem konceptuálního umění v 60. a ještě více v 70. letech se dokumentaristické strategie staly běžnou součástí umělecké praxe, především také díky masové dostupnosti zaznamenávacích technologií. Další vlnu dokumentarismu zaznamenalo umění v období plném politických převratů těsně po roce 1989. V současnosti autoři čelí, vzhledem k internetu, fake news a sociálním sítím, novým výzvám. Nehledě na dobu se ale autoři a autorky v různých podobách pokoušeli o totéž: dotknout se reálného.

Jakým způsobem ale může vizuální umělec nebo umělkyně, jejichž práce je bytostně subjektivní, zprostředkovat realitu? A jak může pracovat s fakty?

Přístup sámské umělkyně **Máret Anne Sary**, původně novinářky, je ve své podstatě aktivistický. Cíl jejích monumentálních instalací je jasný: upozornit na kritickou situaci tradičního sámského způsobu života odvíjejícího se od chovu sobů, kterou způsobuje norská vláda svými právními předpisy a zabíráním území k developerským účelům.

Hulda Rós Gudnadóttir naopak ve svém projektu postupuje jako vnější pozorovatelka. Několik let tráví v prostředí reykvavických doků, kde studuje práci, každodenní život a sociální postavení přístavních dělníků. Její umělecko-antropologický výzkum má pak celou řadu výstupů od fotografických a filmových až po objektovou tvorbu a performance.

Jaanus Samma propojuje objektivní, historický pohled na život minoritní skupiny, jíž je součástí: ve svých dílech se dlouhodobě zabývá dějinami homosexuality. V rámci hledání vlastního sebeurčení zpracovává historické příběhy, které odkrývají kořeny nenávisti majoritní společnosti.

³ V českém prostředí byl dokumentaristickým strategiím v současném umění například věnován jeden ročník Festivalu Fotograf v r. 2015.

⁴ „Historically, the documentary is a form that emerges in a state of crisis: it is no coincidence that many documentary art works remind us of quests for suitable forms and provide methods for the discussion of social content. They often aim to mirror the effects of past or recent political upheaval.“ Introduction by Maria Lind and Hito Steyerl, in: *The Greenroom: Reconsidering the Documentary and Contemporary Art*, Sternberg Press, 2008 – 9, p. 12.

Přestože jsou přístupy zmíněných autorů rozdílné, v jednom momentu se potkávají: každý z nich do svých instalací začleňuje kus reálného světa. Ať už se jedná o kartonové krabice, posuvné háky, historické zdravotnické nástroje nebo pastevecká lasa, tyto předměty, „objets trouvés“, se v rámci výstavní instalace stávají garanty pravdivosti, důkazy, že prezentované dílo, ať už je jakkoliv subjektivně ztvárněno, je *“Based on a True Story”*.

Eva Riebová

Based on a True Story

24. 11. 2018–27. 1. 2019

Vernisáž: 23. 11. 2018 v 19:30 v rámci akce Veřejný dům

Galerie MeetFactory

Umělci: Hulda Rós Gudnadóttir, Máret Ánne Sara, Jaanus Samma

Kurátorka: Eva Riebová

Kontakty:

Zuzana Kolouchová / PR / +420 739 055 862 / zuzana.kolouchova@meetfactory.cz

Libor Galia / PR / libor.galia@meetfactory.cz

MeetFactory je v roce 2018 podporována grantem hl. m. Prahy ve výši 10.000.000 Kč.